

УДК 336.77

СУТНІСТЬ БАНКІВ І БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Воробйова О.І.

У статті обґрунтована сутність сучасного банку та досліджено зміст банківської діяльності, виконуваних банком операцій

Ключевые слова: сучасний банк, банківська діяльність, банківські операції

Розвиток економіки України неможливий без надійної й ефективної банківської системи, яка покликана забезпечити усі суб'єкти господарювання необхідними грошовими коштами, виконувати у відповідності із законами різноманітні банківські послуги. При цьому банківська система розглядається в економіці країни як кровоносна система, яка забезпечує рух грошових потоків в необхідному напрямі і відповідному обсязі.

Проблемами банків і банківської діяльності займалися А.О. Єпіфанов, Н.Г. Маслак, І.В. Сало, які досліджували історичні та сучасні проблеми банків і банківської діяльності [1]. О.І. Лаврушин, І.Д. Мамонтова, Н.І. Валенцева, які дослідили сутність сучасного банку та банківської системи [2]. О.М. Петрук, якій розглядав не тільки сутність банків, а й основні питання щодо змісту їх діяльності [3].

Проте не всі питання теоретичного й практичного характеру були опрацьовані вітчизняними та зарубіжними науковцями. Тому основною метою статті є узагальнення та уточнення сутності банків і банківської діяльності на сучасному етапі розвитку економіки України.

Сутність банків неможливо розглядати без історичного й логічного аналізу їх виникнення та розвитку. Як пишуть А.О. Єпіфанов, Н.Г. Маслак, І.В. Сало: «Історія господарства не залишила нам достатньо повних відомостей про те, коли виникли банки, які операції вони виконували, що було рушійною силою їх розвитку. На сьогодні ми маємо у своєму розпорядженні скоріше цікаві відомості про перші гроші стародавніх народів (черепашки, хутра, золоті зливки, первісні монети), ніж про банки. Іншими словами, сучасна історія накопичила чималі матеріальні докази про появу грошового обігу у стародавньому світі, але не дала поки що відповіді на те, яку роль при цьому відігравали найпростіші кредитні установи. Більше того, сам період виникнення банків виявився в економічній літературі настільки невизначеним, що залишається нез'ясованою їх природа [1, с. 8]».

В науковій і навчальній літературі з банківської справи пропонуються різні точки зору на поняття «банк». А.О. Єпіфанов, Н.Г. Маслак, І.В. Сало зазначають: «За етимологічними словниками, слово «банк» походить від італ. *banco* – «стіл», на якому середньовічні міняйла розкладали свої монети в мішках і посудинах. Воно запозичене російською мовою з 1707 року. Слова *banquier* та *bankier* у французькій та німецькій мовах позначають власника капіталу, що має можливість одноосібно визначити стратегію і тактику використання фінансових ресурсів. Банкірами (*bancheri*) називали міняйл у Генуї уже у XII ст. Від слова *banko* (стіл, за яким проходив обмін) походить також слово «банкрут». Коли міняйло зловживав чиєюсь довірою, розбивали стіл, за яким він сидів, з проголошенням *banko rotto*. Проте дані поняття жодним чином не відповідають на питання щодо періоду виникнення перших банківських операцій [1, с. 8-9]».

На відсутність інформації про чіткій період виникнення банків і їх операцій вказують багато російських і українських дослідників, зокрема один із фундаторів російської банківської школи Лаврушин О.І., який зазначав, що не «існує достатньої інформації, щоб чітко визначити період виникнення банків та їх істину природу [2, с. 10]».

В економічній літературі виділяється дві основні точки зору (концепції) щодо виникнення банків. Прихильники першої точки зору (концепції) вважали, що банки з'явилися у зв'язку з тим, що необхідно було регулювати грошовий обіг і кредитувати торгівельно-виробничу діяльність. С цього приводу Петрук О.М. пише: «В економічній літературі поширена думка, що слово «банк» виникло у Венеції в XIV ст. і походить від італійського слова «банко»? стійка, лавка, за якою стояв торговець грошима. Однак є й інша думка, яка зводиться до того, що слово «банк» пов'язане з кредитним інститутом, який був створений у Венеції в 1171 р. В той час Венеція підтримувала тісні зв'язки з

німецькими містами. Італійці запозичили німецьке слово «банк», що дослівно означало «маса», «купа», і назвали створений кредитний інститут «*Banca di Venezia*». Ця назва використовувалась для того, щоб підкреслити роль кредитного інституту як накопичувача грошей [3, с. 11].

Так як в XV-XVII ст. у багатьох країнах Західної Європи значно активізується внутрішня і зовнішня торгівля, то виникає потреба у торговців у розвитку грошово-кредитних операцій. Це можливо було забезпечити за рахунок створення банківських установ. Тому в портових містах Західної Європи виникають банки, серед яких можливо виділити: в Барселоні (1401 р.), Валенсії (1407 р.), Неаполі (1539 р.), Венеції (1587 р.), Амстердамі (1609 р.), Гамбурзі (1619 р.) [1].

Велике зростання кількості банків почалось з XVII ст. у зв'язку з розвитком капіталістичного способу виробництва і поступової ліквідації феодальної системи господарювання.

У вітчизняній економічній літературі з банківської тематики перша концепція виникнення банків отримала найбільшого поширення [4, 5, 6, 7, 8]. Це було пов'язано з тим, що в основу цієї концепції положенні більш об'єктивні дані й обґрунтовані матеріали, а також реальна практика розвитку ринкової економіки, яка була обумовлена капіталістичним способом господарювання.

Водночас в економічній науці має місце друга точка зору (концепція) на виникнення банків і розвиток банківської справи. За другою концепцією банки і банківська справа виникла у III тисячолітті до н.е. З цього приводу А.О. Єпіфанов, Н.Г. Маслак, І.В. Сало зазначають: «У Єгипті банківські операції здійснювались у 2700 році до н.е. На думку істориків, ще 2300 років до нашої ери в халдеїв були торговельні компанії, що поряд з виконанням своїх безпосередніх функцій видавали також позички. Згадування про перші кредитні операції належать до VI ст. до н.е. У Стародавньому Вавилоні практикувалася вкладна операція: приймання внесків і сплата за ними відсотків. Ця операція в IV ст. до н.е. практикувалась й у Греції. Примітно, що поряд із прийманням внесків стародавні греки за певну плату робили обмін грошей. За свідченнями істориків, такі операції здійснювали як окремі особи, так і деякі церковні установи, у яких концентрувалися значні грошові кошти. Внески, недоторканність яких гарантувалася поважним становленням до релігії, зробили відомі грецькі храми (Дельфійський, Делоський, Самоський, Ефеський) одночасно і своєрідними банківськими установами. У храмі Артеміди в Ефесі зосереджувалися при цьому внески з малоазійського узбережжя, а в храмі Аполлона в Дельфах концентрувалися вільні грошові кошти всієї Греції. Перші банкіри одержували прибуток, віддаючи грошові кошти для тимчасового користування або відкриваючи самостійні торговельні і ремісничі підприємства. Заставою при цьому виступали кораблі і товари, а в деяких випадках будинки, дорогоцінні речі і навіть люди (раби). Надання банківської позички супроводжувалося стягуванням високих відсотків, рівень яких сягав 36% річних [1, с. 9–10]»

В Енциклопедії банківської справи України (голова редкол. В.С. Стельмах) наводиться інформація, що початок банківської діяльності можливо віднести до часів існування Стародавнього Вавилону, а також Стародавньої Греції і Стародавнього Риму, але це були тільки попередники дійсних банківських установ, які стали з'являтися в Європі в XV-XVII ст. [9, с. 45].

В Економічній Енциклопедії Т.1 за ред. С.В. Мочерного, стверджується, що банки, як самостійні установи виникли тоді, коли товарно-грошові відносини стають достатньо розвинутими, що дає можливість перейти від натурального обміну до грошово-кредитних відносин, які не можливі без активно функціонуючого спеціального грошово-кредитного інституту. Розвиток грошово-кредитних відносин дійсно стає можливим тільки доті, коли з'являються перші зачатки капіталістичного способу господарювання та починається розклад феодального строю. Водночас у цій Енциклопедії стверджується, що зародки банків стали з'являтися ще у рабовласницькому суспільстві [10, с. 78].

Таким чином, на основі наведеної інформації з різних джерел, можливо зробити висновки, перше, чіткий період виникнення банків сучасній науці невідомий; по-друге, основні зачатки банківської справи з'явилися у III-I тисячолітті до н.е., але самі банки, як грошово-кредитні інститути стали формуватися у XII ст. н.е. та получили подальший розвиток у XV-XVII ст.; по-третє, на основі історичних матеріалів про виникнення банків можливо стверджувати, що насправді функціонують не дві, а три точки зору (концепції) виникнення банківських установ: а) банки почали створюватися з XII ст. н.е.; б) банки почали створюватися за багато століть до н.е.; в) ідея банків й

банківських операцій виникла за багато століть до н.е., але самі банки як грошово-кредитні інститути у сучасному розумінні стали з'являтися тільки з XV-XVII ст.

Отже, сформулювавши такі висновки нам ще необхідно визначитися з питанням щодо причин виникнення банків і банківських операцій. З цього приводу А.О. Єпіфанов, Н.Г. Маслак, І.В. Сало зазначають, що: «а) передумовою виникнення банків є наявність товарно-грошових відносин; б) причина виникнення банків – потреба ринку в посередницькій діяльності з розміну та обміну цінностей, що виконували функцію грошей; в) операції, які можна назвати банківськими, з'явилися набагато раніше, ніж банки в сучасному розумінні [1, с. 11]».

Ми згодні з відомими українськими науковцями щодо причин виникнення банків і банківських операцій. До їх положень ще можливо додати те, що виникнення банківських операцій було пов'язано з необхідністю виконання різних грошових операцій у Стародавніх державах, але фактично в реальності інституту, який міг би здійснювати різні грошові операції на практиці не було, тому перші банківські операції виконували торгівельні компанії, церковні установи тощо. Об'єктивно банківські операції повинні були з'явитися набагато раніше, ніж самі банки. Це обумовлено тим, що, по-перше, гроші виникли за багато часу до формування перших Стародавніх держав; по-друге, товарно-грошові відносини теж почали розвиватися ще до виникнення держав. Проте у стародавні часи товарно-грошові відносини не мали значного поширення, більшість торговельних операцій здійснювались у натуральній формі, тобто один товар обмінювався на інший. У зв'язку з цим, банківські операції виконувались не на постійній основі, а тільки тоді, коли в них виникала потреба, тобто банківські операції мали характер сезонних або разових. Таким чином, об'єктивно банки як грошово-кредитні інститути в сучасному розумінні не могли з'явитися у стародавні часи, тому що для їх функціонування не було створено відповідних умов. Таки умови стали з'являтися лише тоді, коли у XV ст. почали формуватися основи капіталістичної системи господарювання і товарно-грошові відносини одержали значне поширення в економіці. Становлення та розвиток капіталізму супроводжувались розширенням грошових розрахунків і кредитних операцій між суб'єктами підприємництва. Централізація і концентрація грошово-кредитних операцій, розширення їх застосування в економіці держави призвели до потреби у створенні банків в сучасному їх розумінні.

Що ж таке банк? В науковій і навчальній літературі з цього приводу є багато визначень, але єдиного загально прийнятого визначення банку не існує.

Так, в Енциклопедії банківської справи України (голова редкол. В.С. Стельмах) наведено таке визначення банку: «Банк (нім. Bank, франц. banque, з італ. banco – лава, конторка, стіл міняйла) – особлива грошово-кредитна установа, економічна інституція, яка діє на фінансовому ринку, акумулює тимчасово вільні грошові кошти і заощадження, надає кредити, здійснює грошові розрахунки, операції з векселями, іноземною валютою, золотом, коштовним камінням, випускає в обіг (емітує) гроші та цінні папери, надає різноманітні послуги фінансово-економічного характеру, виконує інші функції [9, с. 45]».

Таке визначення банку має загальний характер. Воно не відповідає на низку питань, пов'язаних з економічною, правовою, організаційно-управлінською, політичною і соціальною сутністю банків в сучасних умовах господарювання.

О.М. Петрук формулює таке визначення банку: «Банк – установа, що акумулює грошові кошти і заощадження та здійснює кредитно-розрахункові й інші операції [3, с. 10]».

Таке визначення банку є по суті вірним, але дуже просте, а тому не розкриває усіх найважливіших ознак банку як специфічного суб'єкту господарювання.

О.В. Васюренко визначає сутність сучасного банку таким чином: «Сучасний банк – це універсальне фінансове підприємство, що здійснює професійне управління ресурсами суспільства в їх грошовому виразі й виконує відповідні специфічні функції в економіці на законній підставі та під юрисдикцією державних органів, що забезпечують регулювання та контроль банківської діяльності [11, с. 16]».

Сформульоване визначення сутності сучасного банку, на наш погляд, є достатньо обґрунтованим. Воно розкриває сутність банку, його значення для господарської діяльності в державі. Проте це визначення не дає відповідь на коло питань, що виникають при розгляді сутності і значення сучасного банку.

А.О. Єпіфанов, Н.Г. Маслак, І.В. Сало вважають, що «до сутності банку слід підходити з юридичної та економічної точки зору. У першому випадку це розгляд тих операцій, які згідно із законодавчою базою держави належать до банківської діяльності. В українському законодавстві, зокрема, у Законі України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р., банк – це юридична особа, яка має виключне право на підставі ліцензії Національного банку України здійснювати в сукупності такі операції: залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб [1, с. 13]».

Це визначення банку дано у відповідності з законодавчими положеннями, а тому воно розкриває юридичну складову сутності сучасного банку. У зв'язку з цим автори розуміють, що наведене визначення відповідає не на усі питання щодо суті сучасного банку. Тому далі вони стверджують: «При аналізі сутності банку слід дотримуватися цілої низки методологічних вимог:

- Сутність важко зрозуміти на базі розгляду тих операцій, які виконує кожний окремих банк відносно того чи іншого свого клієнта. Банк може не виконувати окремих банківських операцій у той чи інший момент, кожний окремих клієнт має право користуватися обмеженою кількістю послуг, проте від цього банк не перестає бути банком. Сутність банку доцільно розглядати на макрорівні, відносно економіки в цілому, беручи до уваги різноманітність реальної діяльності конкретних банків.
- Сутність банку єдина незалежно від типу, вона не залежить від того, який банк ми розглядаємо.
- Сутність банку вимагає розкриття його особливостей, специфічних рис, які відрізняють банк з-поміж інших економічних інститутів [1, с. 13-14]».

Сформульовані А.О. Єпіфановим, Н.Г. Маслаком, І.В. Сало три базових методологічних положення дуже важливі при визначенні сутності сучасного банку. Ми згодні з наведеними основними методологічними положеннями, які були сформульовані для наукового визначення сутності сучасного банку.

Єпіфанов А.О., Маслак Н.Г., Сало І.В., розглядаючи сутність банку з економічної точки зору, зазначають: «З економічного погляду банк є перш за все підприємством, яке виробляє особливий, специфічний продукт – гроші, платіжні кошти. Гроші є відтворювальною категорією; готівкові кошти, що випускаються банком як монополістом, обслуговують як сферу виробництва, так і розподілу, обміну і споживання. Крім даного продукту, банки надають різні послуги переважно грошового характеру [1, с. 14]».

Економічне визначення банку, на нашу думку, не зовсім вдале. Автори розкривають економічну суть банку через ствердження, що він є підприємством, яке забезпечує відтворення грошей та здійснює різні грошові операції.

В українській фінансово-економічній літературі досить давно підприємства відносяться до юридичних осіб які функціонують в реальному секторі економіки. Банки ж – це юридичні особи які здійснюють свою діяльність у фінансовому секторі економіки. Звідси, використання терміну підприємство для розкриття економічного змісту банку не зовсім коректно. На наш погляд, більш доцільно було б розглядати банк як суб'єкт господарювання, який здійснює відтворення грошей в економіці країни та надає різні фінансові послуги юридичним і фізичним особам, а також реалізує інтереси держави через виконання її грошово-кредитної, валютної та антиінфляційної політики.

Досить цікавий підхід до визначення банку ми знаходимо в Економічній енциклопедії Т.1 (відпов. ред. С.В Мочерний). «Банк – фінансовий інститут, що акумулює грошові кошти та інші нагромадження (золоті запаси, цінні папери тощо), надає кредити, здійснює грошові розрахунки, випуск в обіг грошей та цінних паперів, операції з золотом та інші функції [10, с. 77]».

Це визначення є досить типовим і не має суттєвої різниці з наведеними іншими визначеннями. Але не саме визначення є досить цікавим, а ствердження, що наведено в енциклопедії за цим визначенням. «Водночас у наведеному типовому визначенні сутності банку недостатньо враховані вимоги деяких найважливіших елементів діалектичного методу дослідження, на основі якого дається системне визначення сутності банку. Необхідність такого підходу зумовлена наявністю багатьох, у т.ч. суперечливих точок зору серед вітчизняних та зарубіжних економістів на цю проблему. По-

перше, одні автори називають банк фінансовим інститутом, другі – фінансовим посередником, треті – фінансово-кредитною установою, четверті – фінансовою організацією, п'яті – фінансовим підприємством, шості – кредитними установами тощо. По-друге, одні вчені намагаються розкрити сутність банку на підставі перерахування виконуваних ним функцій та наданих послуг, зокрема: двох функцій (мобілізація коштів та надання кредитів); трьох функцій (мобілізація коштів, надання їх у позику, здійснення розрахунків між економічними суб'єктами або посередництва при здійсненні платежів); чотирьох функцій (зосередження тимчасово вільних коштів, надання їх у тимчасове користування, посередництво у платежах і розрахунках, регулювання грошового обігу); без називання будь-яких функцій (як фінансові інститути універсального характеру, що виконують значну роботу у фінансовій сфері). По-третє, одні економісти характеризують банк як такий, що виконує різні види операцій та надає фінансові послуги; другі – як такий, що виконує універсальні операції тощо. По-четверте, без будь-якого визначення сутності банку у працях, присвячених банківській сфері. Головним недоліком переважної більшості існуючих у світовій економічній літературі точок зору на сутність банку є недотримання або часткове дотримання методу дослідження, як принципу суперечності, системно-структурного підходу та принципу історизму [10, с. 77]».

Таким чином, в економічній енциклопедії здійснено ґрунтовний аналіз існуючих в економічній літературі визначень сутності банку та зроблено висновок, що більшість визначень мають недоліки, тому що їх автори недотримуються або частково дотримуються системного підходу, діалектичного, логічного і історичного методів пізнання наукових явищ і процесів.

Для визначення сутності банку необхідно враховувати як фінансові і суто банківські аспекти щодо визначення сучасного банку, так і характеристику відносно економічної теорії, правознавства і таке інше, що дає змогу розкрити сутність банку через розгляд взаємовідносин між різними суб'єктами, які взаємодіють у процесі створення та функціонування банківської установи.

Згідно з принципом суперечності, кожне економічне явище необхідно розглядати з погляду матеріально-речового змісту і суспільної форми. У першому випадку теоретичне визначення дається з погляду продуктивних сил суспільства або кількісної сторони. У другому – з боку виробничих відносин або якісного аспекту суспільних відносин.

Сутність банку з погляду продуктивних сил або матеріально-речового змісту полягає в тому, що банк є сукупністю певної суми активів (грошово-валютних та інших матеріальних цінностей, боргових зобов'язань), в які банк вклав свої власні та залучені ресурси. З цього випливає, що сучасний банк є фінансовим інститутом. Розгляд сутності банку відносно його суспільної форми пов'язано з розкриттям системи відносин між фізичними та юридичними особами, з одного боку, і власниками банку – з іншого, з приводу використання активів та отримання за рахунок їх вживання відповідної суми прибутку.

Для комплексного з'ясування соціально-економічної природи сучасного банку використовується системно-структурний підхід, важливим елементом якого є цілісність, що розглядається як складна система, яка формується з окремих елементів, взаємодія між якими зумовлює появу нової якості, наявність таких рис і властивостей, які не притаманні кожному елементу системи.

Цілісний підхід до визначення сутності банку передбачає, що між окремими елементами, які складають єдину систему банку існують певні кількісно-якісні залежності, а також різні відносини з приводу одержання фінансових результатів від діяльності банку.

Принцип системного підходу вимагає визначення основної мети, з якої створюється і функціонує банк, а принцип структури розкриває сутність системи. Для банківської справи принцип структури знаходить своє втілення в законах та закономірностях розвитку банківської системи, що є структуроутворюючими факторами.

Принцип історизму вимагає розгляд кожного економічного явища чи процесу з тій точки зору, як їх елементи наповнюються якісно новим змістом. Стосовно поняття «банк» принцип історизму передбачає появу якісно нових функцій, які виконують банки, або розвиток раніше існуючих функцій елементами якісно нового змісту. Принцип історизму включає щоб кожне економічне явище або процес розглядались в контексті тих змін, яких зазнає це явище в межах цілісної економічної системи, окремих стадій або етапів розвитку.

Виходячи з вимог принципу суперечності, системно-структурного підходу, принципу історизму, можливо сформулювати таке визначення сутності сучасного банку. *Сучасний банк* – це специфічний фінансовий інститут, який створюється державою чи фізичними або (і) юридичними особами, діє на основі законів і нормативів держави, та виконує низку особливих функцій, пов'язаних з грошово-кредитними, валютними та іншими фінансовими операціями і послугами, а також забезпечує інтереси власників, держави та своїх клієнтів за рахунок формування і використання активів, одержання фінансових результатів (прибутку) і виконання своїх зобов'язань перед державою та клієнтами.

Визначення сутності сучасного банку дає усі підстави для розкриття поняття банківська діяльність.

Вивчення різних літературних джерел з банківської справи [11, 12, 13] дало підстави стверджувати, що банківська діяльність розглядається як сукупність різних операцій, які здійснює сучасний банк. У роботах різних авторів банківська діяльність фактично ототожнюється із сукупністю банківських операцій.

Сучасні банки пропонують своїм клієнтам різні послуги, які фактично можливо віднести до сукупності банківських операцій. При цьому сукупність таких операцій базується на головних функціях, які характерні для сучасних банків. Так, О.В. Васюренко виділяє такі групи функцій: а) платіжно-розрахункова; б) ощадно-капіталотворча; в) кредитно-інвестиційна [11, с. 14].

Аналогічних груп функцій дотримуються також А.О. Єпіфанов, Н.Г. Маслак, І.В. Сало [1, с. 15;]

Ми згодні з положеннями щодо функцій, які були сформульовані вченими вітчизняній та зарубіжній наукових шкіл.

Платіжно-розрахункова функція має велике значення для сучасних банків. За своєю суттю ця функція забезпечила історичне виникнення банків – як інституту для здійснення різних грошово-розрахункових операцій, тобто операцій посередництва між двома суб'єктами розрахунків, де один був платником, а другий одержувачем платежу. Згодом масштаби дії цієї функції суттєво розширилися бо серед операції, які віднесено до дії цієї функції, з'явилося багато нових, що розкривають зміст діяльності банку.

Ощадно-капіталотворча функція дає можливість банкам акумулювати вільні кошти фізичних та юридичних осіб і перетворювати їх у позиковий капітал. Ця функція для банків має суттєве значення, тому що вона дає змогу формувати кредитні ресурси за допомогою різних депозитів, вкладів і таке інше.

Кредитно-інвестиційна функція тісно пов'язана з ощадно-капіталотворчою функцією банків. За допомогою цієї функції сучасний банк здійснює кредитні та інвестиційні операції, що дає можливість банкам отримати позитивні фінансові результати тобто прибутки за рахунок яких здійснюються платежі відсотків за вкладами та депозитами, а також забезпечуються фінансові інтереси самого банку, його власників та персоналу.

Сучасний банк здійснює дуже багато операцій, а тому їх можливо об'єднати у кілька основних груп. При цьому кожна група включає значну кількість окремих операцій.

Різні джерела інформації доводять різну класифікацію банківських операцій. Так, А.О. Єпіфанов, Н.Г. Маслак, І.В. Сало класифікацію банківських операцій наводять за такими ознаками:

1. *За економічними ознаками:* а) базові; б) інші. До базових вони відносять: депозитні; кредитні; касові; розрахункові. До інших вони віднесли: лізингові; факторинг; форфейтинг; трастові; депозитарні; посередницькі.
2. *За функціональним призначенням:* а) розміщення коштів; б) формування ресурсів; в) комісійно-посередницькі. До розміщення коштів вони віднесли: кредитні; інвестиційні; засновницькі; депозитні. До формування ресурсів вони віднесли: депозитні; емісійні; кредитні. До комісійно-посередницьких автори віднесли: комісійно-розрахункові; торговельно-комісійні; інші.
3. *Відображення в бухгалтерській звітності:* а) активні; б) пасивні; позабалансові [11, с. 21].

Васюренко О.В. наводить приклади, що більшість українських комерційних банків може виконувати 40-50 видів операцій, а комерційні банки Німеччини здійснюють 150-200 операцій, японські банки – 300 [11, с. 54-55]. Але Васюренко О.В. вважає, що все різноманіття, всі банківські операції

можуть бути об'єднані за функціональними ознаками у відповідні групи операцій: кредитні; засновницькі; розрахунково-касові; інвестиційні; депозитні; міжбанківські; емісійні; комісійні; посередницькі [11, с. 55].

На нашу думку, кількість банківських операцій та їх груп може різнитися у відповідності до поглядів окремих учених на класифікацію таких операцій, визначення окремих ознак при класифікації, підходів до наукової систематизації і таке інше. Ми вважаємо, що головною ознакою для класифікації банківських операцій є функціональна. За цією ознакою можливо визначити такі групи банківських операцій, що здійснюються у наведеній послідовності: засновницькі; відображення в бухгалтерській звітності; розрахунково-касові; депозитні; кредитні; валютні; інвестиційні; емісійні; міжбанківські; комісійні; посередницькі; консультативні.

Банківські операції, що складають суть банківської діяльності, виконуються не усіма банківськими установами. Це обумовлено тим, що банки як суб'єкти господарювання відрізняються один від одного не тільки засновниками, розмірами свого капіталу, кількістю клієнтів, розташуванням, мережею відділень та філій, але й напрямками своєї діяльності, специфікою організації менеджменту, практичними інтересами на фінансовому ринку.

ВИСНОВКИ

На основі ґрунтовного аналізу наукових поглядів на сучасний банк було теоретичного обґрунтовано нове трактування сутності сучасного банку, що дасть можливість розширити теоретичні положення щодо розуміння сучасного банку, змісту його діяльності та виконуваних їм операцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єпіфанов А.О. Операції комерційних банків: навч. посіб. / А.О. Єпіфанов, Н.Г. Маслак, І.В. Сало. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. – 523 с.
2. Банковское дело: учеб. / О.И. Лаврушин, И.Д. Мамонтова, Н.И. Валенцева; под ред. О.И. Лаврушина. – 4-е изд., стер. – М.: КНОРУС, 2006. – 768 с.
3. Петрук О.М. Банківська справа: курс лекцій / О.М. Петрук; за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – К.: Кондор, 2004. – 461 с.
4. Банківські операції: підруч. / А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна; за ред. А.М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2000. – 384 с.
5. Банківська справа: навч. посіб. / за ред. проф. В.І. Тиркала. – Тернопіль: Карт-бланш, 2001. – 314 с.
6. Банківські операції: підруч. / В.І. Міщенко, Н.Г. Слав'янська. – К.: Знання, 2006. – 727 с.
7. Банковская энциклопедия / Под ред. С.И. Лукаш, Л.А. Малютиной. – Днепропетровск: Баланс-Аудит; Каисса Плюс, 1994. – 252 с.
8. Дзюблук О.В. Комерційні банки в умовах переходу до ринкових відносин / О.В. Дзюблук – Тернопіль: Карт-бланш, 1996. – 140 с.
9. Енциклопедія банківської справи України / редкол. В.С. Стельмах. – К.: Молодь, Ін Юре, 2001. – 680 с.
10. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т.1. / редкол. С.В. Мочерний. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 864 с.
11. Васюренко О.В. Банківські операції: навч. посіб. / О.В. Васюренко. – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2004. – 324 с.
12. Аналіз банківської діяльності: підруч. / А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Парасій-Вергуненко та ін.; за ред. А.М. Герасимовича. – Вид. 2-ге, без змін. – К.: КНЕУ, 2006. – 600 с.
13. Дзюблук О.В. Організація грошово-кредитних відносин суспільства в умовах ринкового реформування економіки / О.В. Дзюблук. – К.: Поліграф книга, 2000. – 512 с.